

పదోతరగతి సాంఘికశాస్త్రం

భారతదేశం: భౌగోళిక స్వరూపాలు

పాఠ్యపుస్తకంలోని అభ్యాసాల్లో ఇచ్చిన ప్రశ్నలను ఉన్నవి ఉన్నట్లుగా పబ్లిక్ పరీక్షల్లో ఇవ్వరు. అలాంటి స్వభావం ఉన్న అదనపు ప్రశ్నలను అడుగుతారు. కాబట్టి కింద ఇచ్చిన ప్రశ్నల స్వభావం తెలుసుకుని, జవాబులు రాసే విధానాన్ని పరిశీలించండి.

ప్ర: పడమటి కనుమల్లో పుట్టిన నదులేవి? అవి ఎందుకు తూర్పునకు ప్రవహిస్తున్నాయి? అవి తూర్పుదిశగా ప్రవహించకపోతే ఏమి జరిగి ఉండేది? (వ్యాసరూప సమాధాన ప్రశ్న)

జ: పడమటి కనుమలు పడమటి తీరానికి సమాంతరంగా విస్తరించి ఉన్నాయి. ఇవి పురాతన నీస్, గ్రానైట్ శిలలతో ఏర్పడ్డాయి. ఈ కనుమలు దక్కన్ పీఠభూమికి పశ్చిమ సరిహద్దుగా ఉన్నాయి.

* పశ్చిమ కనుమల్లో జన్మించిన ముఖ్య నదులు గోదావరి, కృష్ణా. ఈ నదులు, పీఠభూమి మీదుగా తూర్పుదిశగా ప్రవహిస్తూ బంగాళాఖాతంలో కలుస్తున్నాయి.

* తూర్పున విస్తరించి ఉన్న తూర్పు కనుమల కంటే పడమటి కనుమల ఎత్తు ఎక్కువ.

* దీనివల్ల దక్కన్ పీఠభూమి పడమటి నుంచి తూర్పునకు కొద్దిగా వాలు కలిగి ఉంది.

* అందుకే పశ్చిమ కనుమల్లో జన్మించిన గోదావరి, కృష్ణా నదులు తూర్పుదిశగా ప్రవహిస్తున్నాయి.

గోదావరి, కృష్ణా నదులు తూర్పుదిశగా ప్రవహించి ఉండకపోతే కింది పరిస్థితులు ఏర్పడేవి:

* ఈ నదులు బంగాళాఖాతంలో కలిసేవి కాదు.

* తూర్పు కోస్తాలో డెల్టాలు ఏర్పడేవి కావు.

* మహారాష్ట్ర, కర్ణాటక, తెలంగాణ, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాలకు తాగునీరు, సాగునీరుకు ఇబ్బంది కలిగేది.

* ముఖ్యంగా ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని తూర్పు, పశ్చిమ గోదావరి జిల్లాల్లో వరి దిగుబడి తగ్గిపోతుంది.

* గోదావరి, కృష్ణా నదుల పరీవాహ ప్రాంతమంతా వర్షాధారంతోనే వ్యవసాయం కొనసాగించాల్సి వచ్చేది.

ప్ర: హిమాలయాలు మానవ జీవితానికి ఏ విధంగా ఉపయోగపడుతున్నాయి?

(వ్యాసరూప సమాధాన ప్రశ్న)

జ: హిమాలయ పర్వతాలు భారతదేశానికి ఉత్తరాన ఒక చాపం మాదిరిగా పడమర నుంచి తూర్పునకు 2400 కిలోమీటర్ల పొడవున విస్తరించి ఉన్నాయి.

* హిమాలయాలు మానవ జీవితానికి ఎన్నో విధాలుగా ఉపయోగపడుతున్నాయి.

* మధ్య ఆసియా నుంచి వీచే అతిశీతల పవనాలను భారతదేశంలోకి ప్రవేశించకుండా హిమాలయాలు అడ్డుకుంటున్నాయి.

- * వేసవిలో కురిసే వర్షాలకు, పశ్చిమ కనుమలు దాటిన తర్వాత ఉన్న రుతుపవన తరహా శీతోష్ణస్థితికి హిమాలయాలే కారణం.
- * ఈ పర్వతాలు లేకపోతే ఉత్తరప్రాంతం పొడిగా ఉండేది.
- * ఇక్కడున్న అందమైన లోయలు, వేసవి విడుదులు విదేశీ యాత్రికులను ఆకర్షించి, విదేశీమారక ద్రవ్యాన్ని ఆర్జిస్తున్నాయి.
- * హిమనీ నదాల నుంచి నీళ్లు అందడం వల్ల హిమాలయ నదుల్లో సంవత్సరం పొడవునా నీళ్లుంటాయి.
- * ఈ నదులు కొండల నుంచి కిందికి తెచ్చే ఒండ్రుమట్టివల్ల మైదాన ప్రాంతాలు చాలా సారవంతంగా మారాయి.
- * విలువైన అటవీ సంపద లభిస్తుంది.
- * అక్కడ దొరికే వివిధ రకాల మూలికల ద్వారా ఔషధ పరిశ్రమ అభివృద్ధి చెందుతుంది.
- * పర్వతారోహకుల అభిలాషను తీరుస్తున్నాయి.
- * ప్రాచీనకాలం నుంచి హిమాలయాల్లోని కైబర్, బోలాన్ లాంటి కనుమలు సహజ రవాణా మార్గాలుగా ఉండి విదేశీ వాణిజ్య అభివృద్ధికి దోహదపడుతున్నాయి.

ప్ర: తూర్పు మైదాన ప్రాంతాలు, పడమటి మైదాన ప్రాంతాల మధ్య తేడాలు ఏమిటి?

(స్వల్ప సమాధాన ప్రశ్న)

జ: ద్వీపకల్ప పీఠభూమి దక్షిణ భాగంలో పశ్చిమాన అరేబియా సముద్రం, తూర్పున బంగాళాఖాతం వెంట సన్నటి తీరప్రాంత మైదానాలు ఉన్నాయి.

తూర్పు తీర మైదాన ప్రాంతాలు	పడమటి తీర మైదాన ప్రాంతాలు
★ ఇవి వెడల్పుగా ఉంటాయి.	ఈ మైదానాల వెడల్పు తక్కువ.
★ ఇది ఒడిశాలోని మహానది నుంచి మొదలై తమిళనాడులోని కావేరి డెల్టా వరకు విస్తరించి ఉంది.	పడమటితీర మైదానం రాణ్ ఆఫ్ కచ్ నుంచి మొదలై కన్యాకుమారి వరకు ఉంటుంది.
★ తూర్పుతీర మైదానాలు సారవంతమైనవి.	ఇవి అంత సారవంతమైనవి కావు.
★ ఇవి మహానది, గోదావరి, కృష్ణా, కావేరి నదులతో ఏర్పడ్డాయి.	ఇక్కడ పెద్ద నదులు ప్రవహించడంలేదు.

అభివృద్ధి భావనలు

ప్ర: ఆడవాళ్లు ఇంటి బయట పనిచేయడానికి, లింగ వివక్షకు మధ్య ఉన్న సంబంధం ఏమిటి?

(వ్యాసరూప సమాధాన ప్రశ్న)

- జ: ఆడవాళ్లు ఇంటి బయట పనిచేయడానికి, లింగ వివక్షకు వ్యతిరేక సంబంధం ఉంది. అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాల్లో లింగ వివక్షత చాలావరకు తక్కువగానే ఉందని చెప్పవచ్చు.
- * ఇంటి బయట ఉద్యోగాలు చేసే ఆడవాళ్లు స్వతంత్రంగా ఉంటూ ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కనబరుస్తారు.
  - * ఉద్యోగాల్లో ఉన్న మహిళలు చదువుకు ప్రాధాన్యం ఇవ్వడమే కాకుండా, పెళ్లయిన తర్వాత తమ కుమార్తెలు కూడా ఉద్యోగాలు చేయాలని కోరుకుంటారు.
  - * ఇంట్లో తీసుకునే నిర్ణయాల్లో భర్తతోపాటు వారికీ ప్రాధాన్యం ఉంటుంది. పిల్లల చదువు, ఆరోగ్యం, పిల్లల సంఖ్య, గృహనిర్వహణ, ఇతర విషయాల్లో మహిళలు భాగస్వాములవుతారు.
  - * మహిళలు ఉద్యోగాలు చేయడం వల్ల డబ్బు సంపాదించి ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం పొందుతారు.
  - * దీనివల్ల ఆర్థికంగా స్థిరపడి తద్వారా మహిళా సాధికారత పొందుతారు.
  - * మహిళలు సాధికారత సాధిస్తే లింగ వివక్షతకు అవకాశమే ఉండదు. కొన్ని ప్రాంతాల్లోని మహిళలు ఉద్యోగాల్లోనే కాకుండా వ్యాపారాల్లో కూడా స్థిరపడి సాధికారతను సాధిస్తున్నారు.
  - * ప్రజా ప్రతినిధులుగా ఎన్నిక కావడం, డ్వాక్రా సంఘాల సభ్యులుగా ఉండటం వల్ల మహిళలు స్వతంత్రంగా వ్యవహరించగలుగుతున్నారు.

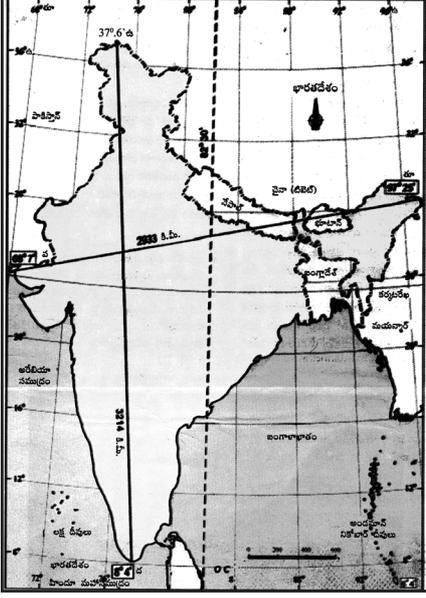
రచయిత: బొమ్మిడి నారాయణరావు

పదోతరగతి సాంఘికశాస్త్రం

భారతదేశం: భౌగోళిక స్వరూపాలు

1. కింది పటాన్ని పరిశీలించి ప్రశ్నలకు జవాబుల్పించండి.

(ప.నె.) (2 మార్కులు)

ఎ) భారతదేశం ఏయే అక్షాంశాల మధ్య విస్తరించి ఉంది?

జ: భారతదేశం భౌగోళికంగా 8°4' - 37°6' ఉత్తర అక్షాంశాల మధ్య విస్తరించి ఉంది.

బి) భారతదేశానికి పొరుగున ఉన్న దేశాలేవి?

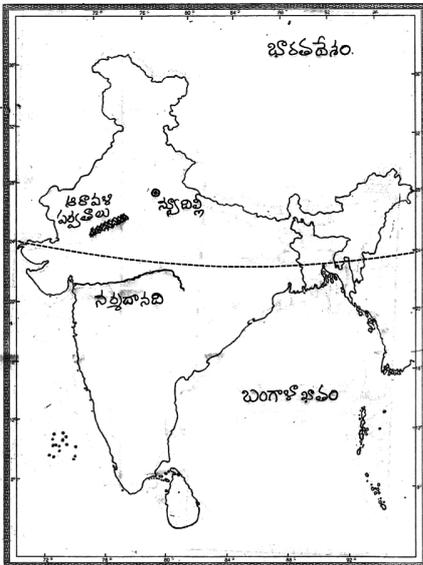
జ: పాకిస్తాన్, చైనా, నేపాల్, భూటాన్, బంగ్లాదేశ్, మయన్మార్ భారతదేశానికి పొరుగున ఉన్న దేశాలు.

2. భారతదేశ అవుట్‌లైన్ మ్యాపులో కిందివాటిని గుర్తించండి.

(ప.నె.) (2 మార్కులు)

1. ఆరావళి పర్వతాలు   2. న్యూదిల్లీ (న్యూఢిల్లీ)   3. బంగాళాఖాతం   4. నర్మదానది

జ:

3. మీకు ఇచ్చిన సమాచార పట్టికను పరిశీలించి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి. (స.నై.)

(2 మార్కులు)

కొన్ని రాష్ట్రాలకు సంబంధించిన కొన్ని తులనాత్మక గణాంకాలు			
రాష్ట్రం	శిశు మరణాలు వెయ్యికి (2006)	అక్షరాస్యత శాతం (2011)	నికర హాజరు శాతం (2006)
పంజాబ్	42	77	76
హిమాచల్ ప్రదేశ్	36	84	90
బిహార్	62	64	56

ఎ) 'శిశు మరణాలరేటు' అంటే ఏమిటి?

జ: సజీవంగా పుట్టిన ప్రతి వెయ్యి మంది పిల్లల్లో ఏడాది పూర్తయ్యేసరికి ఎంతమంది చనిపోతున్నారో తెలియజేసే సంఖ్యను 'శిశు మరణాలరేటు' అంటారు.

బి) అక్షరాస్యత, నికర హాజరు శాతాలు ఎక్కువగా ఉన్న రాష్ట్రం ఏది?

జ: అక్షరాస్యత, నికర హాజరు శాతాలు ఎక్కువగా ఉన్న రాష్ట్రం హిమాచల్ ప్రదేశ్.

4. దేశాలను పోల్చడానికి ముఖ్యమైన ప్రామాణికాల్లో వాటి ఆదాయం ఒకటిగా పరిగణిస్తారు. ఎక్కువ ఆదాయం ఉన్న దేశాలు తక్కువ ఆదాయం ఉన్న దేశాల కంటే అభివృద్ధి చెందాయి. ఎక్కువ ఆదాయం ఉంటే వారికి అవసరమైనవి ఎక్కువగా అందుబాటులో ఉంటాయన్న అభిప్రాయంతో ఇలా భావిస్తారు. ప్రజలు తమకు ఇష్టమైనవి, అవసరమైనవి ఎక్కువ ఆదాయాలు ఉండటం వల్ల సమకూర్చుకోగలుగుతారు. కాబట్టి అధిక ఆదాయం ఉండటం ఒక ముఖ్యమైన ప్రామాణికంగా పరిగణిస్తారు.

పై పేరా చదివి దేశాల మధ్య అంతరాలను లెక్కించేటప్పుడు ముఖ్య ప్రామాణికంగా 'ఆదాయాన్ని' ఎందుకు తీసుకుంటారు? వ్యాఖ్యానించండి. (ఇ.పా.చ.వ్యా.) (2 మార్కులు)

జ: ఒక వ్యక్తి/ కుటుంబం/ దేశానికన్న ఆదాయాన్ని బట్టి వారు ఎలాంటి ఆర్థిక పరిస్థితుల్లో ఉన్నారో చెబుతారు. సంపద, ఇతరత్రా వచ్చే ఆదాయాలను బట్టి ఆయా దేశాల ప్రజల జీవనశైలి, ఉన్నతి ఆధారపడి ఉంటాయి. ఎక్కువ ఆదాయాలు ఉండటం వల్ల ప్రజలు వారికిష్టమైనవి, అవసరమైనవి సమకూర్చుకుంటారు. ఏయే దేశాలు అధిక ఆదాయం కలిగి ఉంటాయో అవి ఎక్కువ అభివృద్ధి చెందుతాయి. దేశ ఆదాయం అక్కడ ప్రజల కొనుగోలు శక్తిని తెలియజేస్తుంది. అందుకే దేశాల మధ్య అంతరాలను లెక్కించేటప్పుడు ఆదాయాన్ని ముఖ్య ప్రామాణికంగా పరిగణిస్తారు.

5. హిమాచల్ ప్రదేశ్ లోని ప్రజలు సగటున మిగిలిన రాష్ట్రాల్లోని ప్రజల కంటే ఎక్కువ చదువుకోవడానికి కారణం ఏమిటి? (వి.అ.) (2 మార్కులు)

జ: హిమాచల్ ప్రదేశ్ లో పాఠశాలను విద్యావిప్లవంగా పరిగణిస్తారు.

★ ప్రభుత్వం, అక్కడి ప్రజలు విద్యపై ఆసక్తి చూపుతారు. చాలావరకు విద్య ఉచితంగా లేదా తల్లిదండ్రులకు నామమాత్రపు ఖర్చు అయ్యే విధంగా ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. తరగతి గదులు, మరుగుదొడ్లు, తాగునీరు లాంటి కనీస సదుపాయాలు ఉండేలా ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకుంది.

★ హిమాచల్ ప్రదేశ్ ప్రభుత్వం విద్య కోసం ప్రతి విద్యార్థిపై సగటున రూ. 2005 ఖర్చు పెడుతుంది.

6. మీ గ్రామానికి/ పట్టణానికి/ ప్రాంతానికి కొన్ని అభివృద్ధి లక్ష్యాలను పేర్కొనండి.

(స.అ.ప్ర.ప్ర.) (4 మార్కులు)

జ: మా గ్రామానికి/ పట్టణానికి/ ప్రాంతానికి కొన్ని అభివృద్ధి లక్ష్యాలు:

★ అందరికీ రక్షిత మంచినీటి సౌకర్యం అందించాలి. సకాలంలో వైద్యం అందేలా సదుపాయాలు కల్పించాలి. అందరినీ అక్షరాస్యులుగా తీర్చిదిద్దాలి.

★ నాణ్యతతో కూడిన, దీర్ఘకాలం మనగలిగే రోడ్లు వేయించాలి. నిరంతరాయంగా విద్యుత్ ను అందించాలి. పటిష్టమైన డ్రైనేజ్ వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేయాలి. వ్యవసాయాన్ని అభివృద్ధి చేయాలి. పరిశ్రమలను నెలకొల్పాలి. సాంకేతిక రంగాన్ని అభివృద్ధి చేయాలి.

★ నిరుద్యోగులకు ఉపాధి కల్పించే ప్రణాళికలను సిద్ధం చేయాలి. ప్రభుత్వ సంక్షేమ పథకాలు లబ్ధిదారులందరికీ సక్రమంగా అందేలా చూడాలి. వీటి నిర్వహణకు ప్రభుత్వంతోపాటు ప్రజల సహకారం కూడా ఉండాలి.

రచయిత: బొమ్మిడి నారాయణరావు